

Становище

от проф. д-р Кристиян Стоянов Хаджиев, НБУ, Департамент „Администрация и управление“,
професионално направление 3.7 „Администрация и управление“,
научна специалност „Социално управление“

Относно: дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, в докторска програма „Икономика и управление (предприемачество)“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационен труд, съгласно заповед №1199/22.05.2026 на Ректора на ЮЗУ „Н. Рилски“

Автор на дисертационния труд: Адриана Костадинова Атанасова, докторант в редовна форма на обучение в катедра „Бизнес мениджмънт и маркетинг“, при Стопански факултет на ЮЗУ „Н. Рилски“

Тема на дисертационния труд: ”Възможности за развитие и управление на иновационния потенциал на предприемаческия бизнес“

Научен ръководител: проф. д-р Милена Филипова

Втори научен ръководител: доц. д-р Анила Бошняки

Становището е изготвено съобразно Закона за развитие на академичния състав на Република България, Правилника за прилагането на този закон и Наредбата за развитието на академичния състав на ЮЗУ „Н. Рилски“.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 356 стандартни страници и включва увод, четири глави, заключение, приложения и използвана литература. Използвани са 303 литературни и 18 онлайн източника. В текста са включени 19 таблици и 62 фигури, а в приложенията 1 таблица и 3 фигури. Към дисертационния труд има 5 приложения в обем от 13 страници.

Представеният дисертационен труд е посветен на проблематика с висока научна и практическа значимост. В условията на динамична глобална конкуренция, ускорено технологично развитие и преход към икономика, основана на знанието, въпросите за развитието и управлението на иновационния потенциал на предприемаческия бизнес придобиват все по-голяма актуалност. Изследването е насочено към идентифициране на факторите, които влияят върху иновационния потенциал на предприятията, както и към възможностите за неговото ефективно развитие и управление в българските условия.

Темата е актуална и особено значима предвид необходимостта от повишаване на конкурентоспособността на българската икономика чрез стимулиране на иновациите, предприемачеството и устойчивото развитие. Изследването има потенциал да подпомогне както академичните изследвания, така и практиката на управлението на иновациите в бизнеса.

Структурата на изследването е логически издържана и съответства на поставената цел и изследователските задачи. В първите две глави са разгледани теоретичните основи на иновациите, иновационния потенциал и предприемачеството, като е направен задълбочен анализ на основните концепции и научни постановки. В третата глава е анализирано състоянието на предприемаческия бизнес в България, а в четвъртата глава е разработена методология за оценка на иновационния потенциал и е извършена емпирична оценка на неговото развитие.

Прави впечатление стремежът на автора да интегрира теоретичните постановки с практически аспекти на изследвания проблем, което повишава приложната стойност на труда.

Обект на изследване е иновационния потенциал на предприемаческия бизнес в България. **Предмет на изследването** са възможностите за развитие и управление на иновационния потенциал на предприемаческия бизнес в България. **Основната научна теза** на дисертационния труд е, че силната динамика на промените в средата, в която осъществява дейност предприемаческия бизнес, налага непрекъснато да се полагат усилия за постигане на пазарен успех и повишаване на конкурентоспособността. Това може да се постигне чрез внедряване на иновации и управление и развитие на иновационния потенциал на предприемаческия бизнес.

Дисертационният труд е **балансиран**, разглежданите въпроси са изложени в тяхната логическа последователност и обвързаност, стилът на изложението е научен, техническото оформление е отлично.

Уводът на дисертационния труд съдържа всички необходими „реквизити“: убедителна обосновка на проблема и неговата значимост; ясни и точни формулировки на целта и задачите; на обекта и предмета на изследването; аргументация на избора на изследователски подходи и методи.

Целта и задачите са обвързани и състоятелни и напълно съответстват на темата на дисертационния труд. Правилно е формулиран основния научен проблем, като са определени точно неговите граници. Ясно и конкретно са посочени изследователските задачи, обекта, предмета и основната теза на изследването. Изяснени са причините за избора на изследователски подходи и методи: системен подход, метод на анализ и синтез, метод на сравнението, метод на индукция и дедукция, контент анализ, анкетно проучване, метод на групировката, включително методи за разкриване на структурата, динамиката и териториалното разположение на изследваните предприятия и интуитивен подход. Разработена е методика, която е напълно достатъчна за постигане на целите на изследването. Уточнени са понятията и термините, които са използвани в дисертационния труд.

Използваната литература е максимално близка до темата на дисертационния труд и дава достатъчно пълна картина за състоянието на изследвания проблем. Литературните източници са подредени, съгласно изискванията на възприетите стандарти.

Докторантът анализира и систематизира значителен обем литературни източници по темата, които са цитирани коректно в текста. Направена е собствена критична интерпретация на изложените в тях тези.

Текстът е сполучливо онагледен с много таблици фигури и диаграми, които съществено допринасят за неговото разбиране. Резултатите от научното изследване са изложени ясно, логично и разбираемо.

От казаното дотук стигам до заключението, че пределната яснота на докторанта по посочените по-горе въпроси, е една от предпоставките за високото качество на целия дисертационен труд.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В съответствие с формулираната цел и детайлно изведените задачи е изградена структурата на дисертационния труд.

В *първа глава* напълно логично са систематизирани, обобщени и доразвити теоретичните постижения в научната литература в областта на иновациите и предприемачеството през призмата на икономическите теории. Авторът идентифицира основните характеристики, етапи в развитието на концепциите, общи и специфични принципи, новите тенденции в еволюцията на теоретичните подходи при изследването на иновациите и иновационния потенциал, като систематизира основните научни подходи и извършва сравнителен анализ между различните школи и направления, с цел изясняване на изследователските перспективи на общата теория за иновациите като система от теории с възможности за интеграция. Независимо от различията в методологическите подходи, всички теории разглеждат иновациите като източник на икономическо развитие, конкурентоспособност и социален прогрес.

Във втората част на главата се анализира предприемачеството като самостоятелен обект на научно изследване. Проследена е историческата еволюция на предприемаческите концепции – от класическите икономически теории до съвременните интердисциплинарни подходи. Авторът

достига до извода, че въпреки липсата на общоприета теория за предприемачеството, съществува **научен консенсус** относно неговата роля като фактор за иновации, икономически растеж и обществено благосъстояние. Предприемачът се разглежда като носител на промяната и основен двигател на развитието.

Високо оценявам прецизния подбор на множество научни публикации в изследваната област и умението на докторанта за тяхното представяне и **критично интерпретиране**. Позоваванията и цитиранията са коректни.

Основен резултат от първа глава: На базата на широкообхватен и задълбочен **анализ** на теоретико-методологичните аспекти на иновациите и предприемачеството по категоричен начин се **налага извода**, че те са взаимосвързани явления, чието развитие формира основата на съвременната икономика на знанието. Теоретичният анализ показва липсата на единна концептуална рамка, но същевременно разкрива тенденция към интеграция на различните подходи и към утвърждаване на иновационния потенциал като ключов фактор за устойчивото развитие и конкурентоспособността на предприемаческия бизнес.

Изложението в първа глава изцяло е подчинено и фокусирано към теоретичното обосноваване на тезата. Изводите, до които достига докторантът са резонни, подкрепени със солидна аргументация. Изследването в първа глава е много задълбочено и представлява необходимата основа за разработване на методологията на емпиричното изследване.

Във **втора глава** се изследват същностните характеристики на иновациите, техните основни класификации и особеностите на иновационния процес. Анализират се факторите, които влияят върху формирането и развитието на иновационния потенциал на предприемаческия бизнес, както и ролята на иновациите за трансформацията на съвременната икономика. Авторът обосновава разбирането, че иновационният потенциал представлява ключов ресурс за повишаване на конкурентоспособността, устойчивото развитие и адаптацията на предприятията към динамичната бизнес среда. Специално внимание е отделено на връзката между предприемачеството и иновациите, като се подчертава, че успешното развитие на бизнеса е невъзможно без ефективно управление на иновационните процеси и създаване на условия за внедряване на нови решения.

Основен резултат от втора глава: Изгражда концептуалната рамка на дисертацията, като доказва, че иновациите и иновационният потенциал са основен фактор за развитието и конкурентоспособността на предприемаческия бизнес.

Третата глава на дисертационното изследване анализира природата, развитието и съвременното състояние на предприемачеството в България. Анализирани са същността и етапите на предприемаческия процес, както и ролята на управлението на иновационния потенциал за успешното функциониране на бизнеса. Авторът приема, че предприемачеството представлява процес на откриване, оценяване и реализиране на нови пазарни възможности чрез създаване на продукти, услуги, организационни форми и бизнес модели с добавена стойност.

Специално внимание е отделено на предприемаческата култура, мотивацията на предприемачите и влиянието на икономическата, институционалната и социалната среда върху предприемаческата активност. Подчертава се, че успешното предприемачество е пряко свързано с иновациите, адаптивността и способността за управление на риска в условията на динамична конкурентна среда.

В анализа на българската действителност се установяват редица ограничения пред развитието на предприемаческия бизнес – недостатъчни инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, неблагоприятни елементи на бизнес средата и необходимост от по-тясно сътрудничество между предприемачи, институции и образователни структури. Изведена е необходимостта от формиране на устойчива предприемаческа и иновационна култура като предпоставка за повишаване на конкурентоспособността и изграждане на икономика, основана на знанието.

Основен резултат от трета глава: Идентифицирането на ключовите фактори, определящи развитието на предприемаческия бизнес в България, и доказването на водещата

роля на иновационния потенциал, предприемаческата култура и качеството на бизнес средата за повишаване на неговата конкурентоспособност.

Четвърта глава е практико-приложна и има изследователски характер. Докторантът разработва методология за оценка на иновационния потенциал на предприемаческия бизнес, основана на система от показатели и емпирични данни. Извършен е анализ на състоянието на иновационния потенциал в България чрез използване на национални и международни статистически източници, както и резултати от проведено анкетно проучване.

За целта е разработен адекватен изследователски инструментариум - анкетна карта (Приложение № 5) за събиране на първична информация от 66 респонденти от различни икономически сектори и региони на страната за състоянието и факторите на иновационния потенциал на предприемаческия бизнес, който осигурява възможност за формулиране на практически приложими изводи и препоръки.

В резултат на анализа са идентифицирани основните проблеми пред развитието на иновационната активност – недостатъчни инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, слаби връзки между наука и бизнес, дефицити в иновационната среда и ограничено използване на инструментите за управление на иновациите. На тази основа са формулирани препоръки и възможности за развитие и управление на иновационния потенциал на предприемаческия бизнес в България.

Основен резултат от четвърта глава: разработване и апробиране на методология за оценка на иновационния потенциал на предприемаческия бизнес в България, чрез която са идентифицирани основните ограничения пред иновационното развитие и са предложени практически насоки за неговото ефективно управление и повишаване на конкурентоспособността.

Резултат на дисертационното изследване: потвърждаване на формулираната **основна дисертационна теза.**

3. Описание на научните и научно-приложни приноси

Представените от докторанта научни и научно-приложни приноси кореспондират с целите и задачите на дисертационното изследване и са резултат от самостоятелна изследователска работа. Те се изразяват в задълбочаване на теоретичните постановки относно иновациите, предприемачеството и иновационния потенциал, както и в разработването на приложими методически решения за неговото анализиране и оценяване. **Особена стойност представлява** стремежът към съчетаване на теоретичните концепции с емпирично изследване на българската практика, което позволява формулирането на обосновани изводи и препоръки за развитие на предприемаческия бизнес. Приносите имат както познавателно значение за развитието на научното знание в областта на предприемачеството и управлението на иновациите, така и практическа приложимост за организациите и институциите, ангажирани с формирането и развитието на иновационна среда.

Приемам напълно формулираните от докторанта 5 научно-приложни приноса.

4. Въздействие на дисертационния труд върху външната среда

По темата на дисертацията са направени **четири публикации** в реномирани специализирани научни издания (три в съавторство), което свидетелства, че редица от идеите и изводите формулирани в изследването са достъпни до професионална аудитория. Всички те отразяват конкретни аспекти на изследователската работа на докторанта и осигуряват необходимата публичност.

5. Оценка на автореферата

Представеният автореферат на български е в обем от 40 страници и отразява коректно съдържанието на дисертационния труд. В него в синтезиран вид са изложени основни моменти от дисертацията: обща характеристика; съдържание и постройка на работата; научни и практико-приложни приноси; публикации по въпросите на дисертационния труд.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки по изложението на идеите и постановките в дисертационния труд. Препоръчвам на докторанта да го публикува под формата на книга. Въпрос, който логично възниква и прави впечатление е по отношение на емпиричното изследване (2021–2025), което е полезно и дава интересни резултати, но **извадка от 66 респонденти е сравнително ограничена**. Освен това силната концентрация на предприятия от **Югозападния район (86,4%)** и от няколко конкретни сектора в известна степен ограничава възможностите за обобщаване на резултатите за целия предприемачески бизнес в България. Това, обаче не трябва да се абсолютизира, тъй като докторанта **комбинира първични данни от анкетата с широк кръг вторични данни** от национални и международни статистически източници, доклади и индекси, свързани с иновациите, предприемачеството и конкурентоспособността. Именно тази **методологическа триангулация** повишава надеждността на изводите и частично компенсира ограниченията на анкетната извадка. Във тази връзка препоръчвам на докторанта в бъдещи изследвания да разшири емпиричната база чрез включване на по-голям брой предприятия и регионални сравнителни анализи.

7. Заключение

Дисертационното изследване е разработено на съвременно теоретично равнище и се базира на резултати от представителни емпирични проучвания. Докторантът демонстрира квалификационни способности за комплексни научни изследвания и получаване на конкретни научни и научно-приложни резултати и приноси в областта на управлението. Направените констатации и дадените оценки в становището показват, че дисертационният труд отговаря напълно на задължителните законови изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане, както и на вътрешната нормативна база на ЮЗУ „Н. Рилски“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.

Всичко това ми дава основание да дам положителна оценка на дисертационния труд и да предложа на уважаемите членове на научното жури да вземат решение за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Адриана Костадинова Атанасова по научна специалност „Икономика и управление (предприемачество)“ в професионално направление 3.7 „Администрация и управление“.

София,
09 юни, 2026 г.

Подпис:

/проф. д-р Кристиян Хаджиев/

Statement

By Prof. Kristiyan Stoyanov Hadzhiev, NBU, Department of Administration and Management, Professional Direction 3.7. Administration and Management,

scientific specialty Social Management

Regarding: Dissertation thesis for the acquisition of the educational and scientific degree “Doctor”, Professional Field 3.7 “Administration and Management”, Doctoral Programme “Economics and Management (Entrepreneurship)”

Reason for presenting the statement: participation as a member of the Scientific Jury for the defense of a dissertation thesis, according to Order No. 1199/22.05.2026 of the Rector of South-West University “Neofit Rilski”.

Author of the dissertation thesis: Adriana Kostadinova Atanasova, full-time PhD student in the Department of Business Management and Marketing, Faculty of Economics, South-West University “Neofit Rilski”.

Dissertation topic: “Opportunities for the Development and Management of the Innovation Potential of Entrepreneurial Business”

Scientific Supervisor: Prof. Dr. Milena Filipova

Second Scientific Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Anila Boshnyaki

This statement has been prepared in accordance with the Academic Staff Development Act of the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Implementation, and the Ordinance on the Development of Academic Staff of South-West University “Neofit Rilski”.

1. General Characteristics of the Dissertation Thesis

The dissertation consists of 356 standard pages and includes an introduction, four chapters, conclusion, appendices, and references. A total of 303 literature sources and 18 online sources have been used. The text contains 19 tables and 62 figures, while the appendices contain 1 table and 3 figures. The dissertation includes 5 appendices totaling 13 pages.

The presented dissertation is devoted to a topic of high scientific and practical significance. Under conditions of dynamic global competition, accelerated technological development, and the transition to a knowledge-based economy, issues related to the

development and management of the innovation potential of entrepreneurial business are becoming increasingly relevant.

The research is aimed at identifying the factors influencing the innovation potential of enterprises, as well as the opportunities for its effective development and management under Bulgarian conditions.

The topic is timely and particularly important in view of the need to increase the competitiveness of the Bulgarian economy through the stimulation of innovation, entrepreneurship, and sustainable development. The study has the potential to support both academic research and the practice of innovation management in business.

The structure of the study is logically sound and corresponds to the stated objective and research tasks. The first two chapters examine the theoretical foundations of innovation, innovation potential, and entrepreneurship through an in-depth analysis of the main concepts and scientific approaches. The third chapter analyses the state of entrepreneurial business in Bulgaria, while the fourth chapter develops a methodology for assessing innovation potential and conducts an empirical evaluation of its development.

Particularly noteworthy is the author's effort to integrate theoretical propositions with practical aspects of the researched problem, which increases the applied value of the dissertation.

The object of the study is the innovation potential of entrepreneurial business in Bulgaria.

The subject of the study is the opportunities for the development and management of the innovation potential of entrepreneurial business in Bulgaria.

The main scientific thesis of the dissertation is that the strong dynamics of environmental changes in which entrepreneurial businesses operate require continuous efforts to achieve market success and improve competitiveness. This can be accomplished through the implementation of innovations and the management and development of the innovation potential of entrepreneurial business.

The dissertation is balanced, the issues examined are presented in their logical sequence and interrelationship, the style of presentation is scientific, and the technical formatting is excellent.

The introduction contains all necessary elements: convincing justification of the problem and its significance; clear and precise formulations of the objective and tasks; specification of the object and subject of research; and justification of the chosen research approaches and methods.

The objective and tasks are coherent and fully correspond to the topic of the dissertation. The main scientific problem has been correctly formulated and its boundaries precisely defined.

The concepts and terms used in the dissertation are clearly specified.

The doctoral candidate analyses and systematizes a significant volume of literature sources related to the topic, which are correctly cited in the text. An independent critical interpretation of the presented ideas has been provided.

The text is successfully illustrated with numerous tables, figures, and diagrams that significantly contribute to its understanding. The research results are presented clearly, logically, and comprehensibly.

2. Evaluation of the Achieved Scientific and Applied Research Results

The structure of the dissertation has been built in accordance with the formulated objective and detailed research tasks.

Chapter One systematically summarizes and further develops theoretical achievements in the scientific literature on innovation and entrepreneurship through the prism of economic theories.

Main result of Chapter One: Based on a comprehensive and in-depth analysis of the theoretical and methodological aspects of innovation and entrepreneurship, it is convincingly demonstrated that these are interconnected phenomena whose development forms the foundation of the modern knowledge economy.

Chapter Two examines the essential characteristics of innovation, its classifications, and the specifics of the innovation process. The author substantiates the understanding that innovation potential is a key resource for increasing competitiveness, sustainable development, and the adaptability of enterprises.

Main result of Chapter Two: The chapter builds the conceptual framework of the dissertation and demonstrates that innovation and innovation potential are key factors for the development and competitiveness of entrepreneurial business.

Chapter Three analyses the nature, development, and current state of entrepreneurship in Bulgaria. Special attention is paid to entrepreneurial culture, entrepreneurial motivation, and the influence of the economic, institutional, and social environment.

Main result of Chapter Three: Identification of the key factors determining the development of entrepreneurial business in Bulgaria and proof of the leading role of

innovation potential, entrepreneurial culture, and the quality of the business environment in increasing competitiveness.

Chapter Four is of a practical and applied nature. The doctoral candidate develops a methodology for assessing the innovation potential of entrepreneurial business based on a system of indicators and empirical data.

A survey questionnaire was developed and administered to 66 respondents from different economic sectors and regions of the country.

Main result of Chapter Four: Development and testing of a methodology for assessing the innovation potential of entrepreneurial business in Bulgaria, through which the main limitations to innovation development have been identified and practical guidelines for effective management and increased competitiveness have been proposed.

Overall result of the dissertation research: Confirmation of the formulated main dissertation thesis.

3. Description of the Scientific and Scientific-Applied Contributions

The scientific and scientific-applied contributions presented by the doctoral candidate correspond to the objectives and tasks of the dissertation research and are the result of independent scientific work.

They are expressed in the further development of theoretical propositions concerning innovation, entrepreneurship, and innovation potential, as well as in the development of applicable methodological solutions for their analysis and assessment.

I fully accept the five scientific-applied contributions formulated by the doctoral candidate.

4. Impact of the Dissertation on the External Environment

Four publications related to the dissertation topic have been published in reputable specialized scientific journals (three co-authored), demonstrating that a number of the ideas and conclusions formulated in the study have reached a professional audience.

5. Evaluation of the Abstract

The abstract, written in Bulgarian and consisting of 40 pages, accurately reflects the content of the dissertation. It presents in a synthesized form the main elements of the dissertation: general characteristics, structure and content, scientific and practical contributions, and publications related to the dissertation topic.

6. Critical Remarks, Recommendations, and Questions

I have no critical remarks regarding the presentation of the ideas and propositions in the dissertation. I recommend that the doctoral candidate publish the dissertation in the form of a book.

A logical question concerns the empirical study (2021–2025). While useful and producing interesting results, the sample of **66 respondents** is relatively limited. Furthermore, the strong concentration of enterprises from the **South-West Region (86.4%)** and several specific sectors somewhat limits the possibility of generalizing the results to the entire entrepreneurial business sector in Bulgaria. However, this should not be overstated, since the doctoral candidate combines primary survey data with a broad range of secondary data from national and international statistical sources, reports, and indices related to innovation, entrepreneurship, and competitiveness. This **methodological triangulation** increases the reliability of the conclusions and partially compensates for the limitations of the survey sample.

Therefore, I recommend that future studies expand the empirical base through the inclusion of a larger number of enterprises and regional comparative analyses.

7. Conclusion

The dissertation research has been developed at a contemporary theoretical level and is based on results from representative empirical studies. The doctoral candidate demonstrates the qualifications necessary for conducting complex scientific research and obtaining specific scientific and scientific-applied results and contributions in the field of management. The findings and assessments presented in this statement demonstrate that the dissertation fully satisfies the mandatory legal requirements of the Academic Staff Development Act of the Republic of Bulgaria and the Regulations for its implementation, as well as the internal regulations of South-West University “Neofit Rilski” concerning the award of the educational and scientific degree “Doctor”.

All of the above gives me grounds to provide a positive assessment of the dissertation and to propose that the respected members of the Scientific Jury decide to award the educational and scientific degree “Doctor” to Adriana Kostadinova Atanasova in the scientific specialty “Economics and Management (Entrepreneurship)” within Professional Field 3.7 “Administration and Management”.

**Sofia,
June 9, 2026**

Signature:

/Prof. Kristiyan Hadzhiev, PhD/